

Terms and Conditions

The Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept there Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Library

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Imprint:

Director: Mag. Renate Plöchl

Deputy director: Mag. Julian Sagmeister

Owner of medium: Oberösterreichische Landesbibliothek

Publisher: Oberösterreichische Landesbibliothek, 4021 Linz, Schillerplatz 2

Contact:

Email: [landesbibliothek\(at\)ooe.gv.at](mailto:landesbibliothek(at)ooe.gv.at)

Telephone: +43(732) 7720-53100

sabbato id fecerant, quandoquidem prostridie quæ erat altera sabbati, summo diei diluculo ad momentum venisse subiungit. A vespera ergo & sole occidente, diem naturalem inchoarunt Hebræi, quia primus dies creationis à nocte cœpit.

FABRICÆ MVNDI.

Caput septimum.

Opera primi diei.

Primum ergo quod creauit Deus fuit chaos illud, de quo hætenus differuimus, & indigesta moles, materia materq; omnium creandorum, quam terram appellat, quod terreæ naturæ & conditioni fuerit proxima, quippe terra primum absoluta fuit & suos fructus dedit, mox autem chaos hoc adhuc indiuiso, ipsum aquas nominat, non quod aquæ iam tum à terra segregatæ fuerint, sed indicat statim creata materia eius, in elementa distinctionem inchoatam fuisse, ideoque & antequam aqua nominet, vocat abyssum, tanquam medium quiddam inter informem massam, & primam distinctionem apparere incipientem, aut potius naturam illius massæ indicat, quod fuerit *A P H A R*. & fluida materia ad aquæ generationem prona, quam primum à terra separare instituebat. Fuit autem massa hæc tota, quanta erat, abyssus, vniformis enim adhuc erat, nec in vllas species formata, necdum extabant animalia, plantæ, lucidam cœlum, imo nec elementa ipsa, terra, aqua atque aër, sed erat, inquit Moses, solitudo & inanitas, siue solitaria, inanis & vacua, quemadmodum terram inhabitam sterilem, & nihil vsibus humanis accommodum proferentem, solitudinē appellamus. Sic erat massa hæc mera solitudo, speciem tamen in se habens, vnde omnia quæ nunc sunt, deduci & formari possint, eaq; species sub forma *A P H A R*, limi & abyssi præcipue indicatur & intelligitur.

Addit huic chaos defuisse, quo maxime opus erat ad constituendam naturam rerum omnium generatricem & procreatricem, nimirum lucem. Duo in creatione in primis sunt obseruanda. Primum quod ab imperfectissimis, ignobilioribusq; ad perfectissima nobilissimaque ordine procedit, vt à chaos primum ad terram, deinde ad aquam, hinc ad cœlum, & ita deinceps. Secundum, quod singulorum naturas, potentiam, actiones, ordinem, modumq; agendi, ortus, occasusq;, & periodos singulorum, vniuersamque naturæ legem, talia in creatione instituit, qualia perpetuo esse voluit. Itaque cum inferiorem mundum, terram, aquam, aërem matrem generandorum omnium, superiorē vero patrem & mascula. vi præditum esse vellet, hoc est seminariam rationem in elementis, præparatricem autem & excitatricem ad generandam potentiam in cœlis constituere vellet, mox vt elementa educere cœpit, simul etiam materiam cœlorum extraxit, quo simul mater paterque adolescerent, vt vtriusque in generando potentia virtusque omnis, suas leges normasque in ipsa creatione acciperet. Itaque duos creaturarum ordines à principio distributionis chai simul instituit, & in vtroq; paulatim ab perfectiora nobilioraq; progreditur, & dum in elementa massam distinguere incipit, simul cum aëre cœlestem materiam lucidam educit, ex qua deinceps firmamentum & astra formanda colligendaq; erant, & vt cuique suam speciem sensim perficiendo tribuit, ita vt singulis proprias nature leges indidit, elementis elementares, & cœlesti materię cœlestes. Animaduertendum est autem in aëris elementum, & cœlum ipsum ex quo lucent astra, vno cœli nomine subinde in sacris literis signari, ex ratione igitur nominis à Deo instituti, eiusdem conditionis, hæc duo primum fuerunt, simulque indistinctim creata sunt, sed mox separari cœpta, cum ex nobiliori eius substantiæ parte firmamentum condendum esset atque astra.

Obserua nunc, quæ fuerit cœlestis substantiæ materia. Aquæ elementum iam in chai contortitate colligi & apparere incipiebat, necdum producta luce, quæ ad naturæ operationes erat necessaria, & ecce Spiritus domini ferebatur super aquas, inquit, Ventum validum à chaos excitauit, qui aquas nondum à terra separatas moueret, & in altiores vndas attolleret. Hac agitatione paulatim fecerni aqua à crassiore terræ substantia cœpit, & subtilior spiritus ex aquosa chai parte excitatus in aërem euasit, subtilior quoque & nobilior aëris pars in æthera siue cœlestem substantiam. Tria hæc primo die præstitit flatus ille, qui haud dubiè durante vltèrius agitatione, densior, vehementiorque factus est, ventosi spiritus maiore excitata copia, donec subsidens terra & compactior euadens, agitationem illam paulatim compesceret, ventosaque materia vtcunque exhausta & attrita, paulatim ad quietem se componeret. Quando igitur cœlum ex aqua necdum discreta educi & formari vides, facile intelligis ipsum etiam cum terra affinitatem habere aliquam, magis autem cum aqua, vnde ipsum Hebræi *S H A M A H I M*, ab *ESH*, id est igne, & *MAIM* aquis vocant, quod ex aquis sit factum & astra tanquam aquas ignitas circumferat, vt nominis ethymon describit Eugubinus. Porro quia chaos magnitudinem & pondus habuit, & quicquid ex eo factum est matris indolem aliquo modo, vt dixi, refert, grauiora ignobilioraque in vnoquoque primum subsiderunt, leuior aut nobilior vero substantia, veluti pinguedo chai totius sursum cleuata diutissime cum superiore cohæsit, vnde cœlum ex nobiliori parte cuiusque elementi creatum est, priusquam illa in suum quæque locum separatim abiissent. Hinc ex nobilitate ac virtute omnia elementa longe superat cœlum, quod ex nobilissima totius chai substantia creatum est,

& in